

CONTRIBUCIÓ AL CONEIXEMENT DE L'ESTATUS DE LA MOIXETA VOLTONERA *Neophron percnopterus* A MALLORCA

Jaume ADROVER ¹

RESUM.- *Contribució al coneixement de l'Estatut de la moixeta voltonera Neophron percnopterus a Mallorca.* Es discuteix l'estatus de la moixeta voltonera a Mallorca a través de la compilació de cites dels darrers 20 anys. Les escasses observacions hivernals pel període 1986-2005 suggereixen que la hivernada ha estat un fet excepcional. Dins l'any calendari es començà a observar l'espècie a finals de gener o dins el febrer, hi va haver un augment d'observacions a la primavera i es va fer més rara al període post-nupcial. Sembla ser que l'espècie abandonaria els territoris de nidificació acabada l'època reproductora. La població mallorquina està formada sols per 1-2 parelles. El 2005 es confirma la cria amb èxit a les muntanyes d'Artà per primer cop, dins el Parc Natural de Llevant.

Paraules clau: *Neophron percnopterus*, moixeta voltonera, estatus, Mallorca, Illes Balears. Parc Natural de Llevant.

SUMMARY.- *Contribution to knowledge about the Status of the Egyptian Vulture Neophron percnopterus in Mallorca.* The status of the Egyptian vulture in Mallorca is discussed by means of a compilation of records over the last 20 years. The few winter observations for the period 1986-2005 suggest that over-wintering is of exceptional occurrence. Within the calendar year, sightings of the species begin in late January or February with an increase in observations in spring and becoming rarer in the post-nuptial period. The species appears to abandon its breeding territories once the reproductive season is finished. The Mallorcan population consists of only 1-2 pairs. In 2005 successful breeding was confirmed for the first time in the Arta mountains, inside the Parc Natural de Llevant.

Key words: *Neophron percnopterus*, Egyptian vulture, status, Mallorca, Balearic Islands. Parc Natural de Llevant.

¹ GOB Mallorca. c/ Manuel Sanchis Guarner, 10. 07004 Palma (Illes Balears) milana@gobmallorca.com

INTRODUCCIÓ

A Euràsia la moixeta voltonera *Neophron percnopterus* es distribueix per l'àrea circummediterrània, Orient mitjà, centre d'Àsia i Índia. Ocupa també el sud del Sàhara i les zones seques d'Àfrica de l'est i del sud. És present a les illes de Cabo Verde i les illes Canàries. La major part de les poblacions paleàrti-

ques hivernen a l'Àfrica subsahariana. Les úniques àrees d'hivernada conegudes al continent europeu es troben a Doñana i a l'illa de Menorca (DONAZAR, 1993). A aquesta illa l'espècie és objecte d'estudi des de fa anys per part de l'Institut Menorquí d'Estudis i compta amb unes 40 colles territorials (DE PABLO, 2003). Les dades disponibles indiquen que és sedentària (DE PABLO, 2001).

La informació bibliogràfica sobre la moixeta a Mallorca és minsa i el seu estatus és poc clar. Sembla que dins el segle XX l'espècie ha estat sempre escassa i localitzada. L'Arxiduc Lluís Salvador (D'AUSTRIA-TOSCANA, 1911) evoca, sense precisar dates, la nidificació d'una colla a prop de Miramar (Valldemossa) i una altra al Puig de Randa (Algaida). Jordans la va observar a la Serra de Tramuntana, a Cabrera i a la Badia d'Alcúdia, on cita 2-3 parelles trescant pel fang a la recerca de peixos morts. La classifica com a nidificant poc comuna (*in* BANNERMAN & BANNERMAN, 1983). HENRICI (1927), diu trobar sols una colla i ho atribueix a la manca de carronyes per la competència amb la milana *Milvus milvus* i el voltor *Aegypius monachus*. MUNN (1931) la classifica com a nidificant i sedentària a Mallorca i Menorca.

BERNIS, DIEZ i TATO (1958), diuen que va ser observada no rares vegades per bastants naturalistes antics. Els mateixos autors diuen que Homeyer i Jordans citen primeres arribades a l'illa, donant a entendre que la consideraven estival. BERNIS *et al.* es feren la següent pregunta: *queden alguns hivernants a l'illa?*

Més endavant MAYOL (1978) esmenta que en deuen quedar dues o tres parelles com a molt i fa referència que l'única població hivernant és la menorquina. (MUNTANER, 1981) comenta que no hi ha suficient informació com per afirmar que hagi estat nidificant. (REBASSA i MUNTANER, 2003), la consideren sedentària i rara. A Mallorca està considerada com a sedentària i migrant rara (DIETRICH *et al.*, 2005).

L'actual coneixement popular de l'espècie coincideix en bona part amb

l'opinió dels autors antics pel que fa a la seva abundància i localització. A gran part de l'illa és desconeguda pels pagesos més vells, excepte als nuclis on precisament ha estat citada amb més freqüència els darrers 20 anys (Aguiló i Mestre, *com pers.*).

MATERIAL I MÈTODE

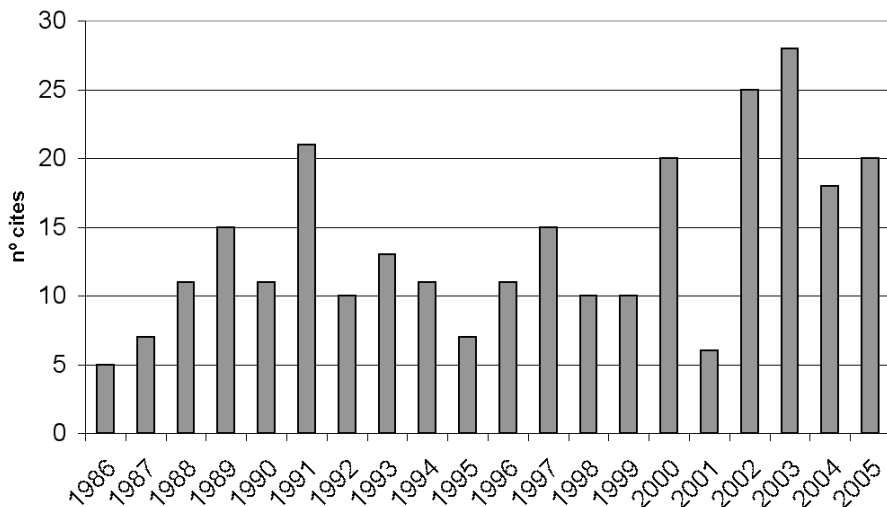
S'han recopilat i seleccionat totes les cites corresponents a l'espècie entre el 1986 i el 2005 (20 anys). La dades han estat extretes del Fitxer Ornitològic del GOB, l'Anuari Ornitològic de les Balears (1985-2004), el *ForumAUS* (fòrum sobre estudi i conservació dels aucells a les Illes Balears), comunicacions d'ornitòlegs i observacions personals. L'espècie ha estat citada en 275 ocasions dins aquest període.

Per altra banda s'ha confeccionat un mapa anotant les quadrícules UTM 1x1 on s'han produït les observacions. Les cites obtingudes i la distribució d'aquestes sobre l'illa, no tenen perquè reflectir la seva densitat real per mor que l'esforç d'observació és diferent segons l'any, la localitat i l'època de l'any. Així i tot donen una idea sobre la intensitat d'ús de zones concretes.

RESULTATS

Presència al llarg del anys

L'espècie ha estat observada de manera més o manco regular durant els darrers 20 anys (Gràfica 1), encara que també els anys 1984 i 1985 compten amb observacions. Els darrers anys probablement augmenten els registres pel fet que es dugué a terme una prospecció més intensa de l'espècie al Parc Natural de Llevant i la seva perifèria.

Gràfica 1. Distribució de les cites de moixeta voltonera *Neophron percnopterus* a Mallorca dins el període 1986-2005 (n=275).

Graph 1. Distribution of Egyptian vulture sightings in Mallorca during the period 1986-2005 (n=275).

Cites per edats

Les 275 cites recopilades inclouen un total de 378 individus avistats, amb un màxim de 3 exemplars, els observadors especifiquen l'edat per 220 d'ells (58%). D'aquests, 183 varen ser datats com a adults (83,2%). Hi ha almanco 24 cites d'exemplars joves o immadurs, encara que en comptades ocasions s'ha pogut especificar l'edat per l'observació del plomatge. El fet de ser una espècie tan poc comuna a l'illa i la varietat de plomatges de transició que assoleix fins a vestir-se definitivament com a adult, no han permès afinar gaire l'edat dels aucells.

Dades de reproducció

Els darrers 22 anys s'han registrat adults a l'època primaveral i/o estival sobretot a dues zones al nord-est de l'illa

(Mapa 1). Alguns anys la seva presència pareix haver estat més escassa, encara que tractant-se d'un aucell tan rar i discret podria haver passat desapercebuda. Alguns autors indiquen la seva nidificació segura els anys 1988, 1993, 1994, 1995, 1999 i 2002 a les muntanyes de Pollença. Així i tot la reproducció exitosa a la zona només s'ha comprovat amb tota seguretat els anys 1993, 1994, 1995 i 2002, (VIADA, *et al.* 1994); Fitxer Ornitològic del GOB 1995 i 2002; Rafel Mas i Gemma Carrasco, *com. pers.* (Taula 1).

Entre 1986 i el 2005 també ha estat citada a les muntanyes d'Artà dins 12 anys diferents, que acumulen un total de 62 observacions. Sempre que els observadors han especificat l'edat dels aucells han estat adults, excepte en una ocasió que es va avistar un exemplar de 1-2 anys amb un adult el juny de 2003 (Josep Sunyer i Rafel Mas, *com. pers.*). L'any 2001 ornitòlegs del GOB duen a

Any	Data	Observació
1988	28 d'abril	Adult portant aliment o material a la zona del niu
1993	28 d'agost,	2 adults i 1 poll a la zona del niu
1994	Agost	2 adults i 1 poll a la zona del niu
1995	1 d'agost	2 adults i 1 poll a la zona del niu
1999	1 de juliol	Adult portant material o menjar a la zona del niu
2002	9 de juliol	1 adult i 1 jove de l'any al territori
2002	25 de juliol	2 possibles joves de l'any al territori

Taula 1. Dades de reproducció de la colla observada a Pollença 1986-2005.
Table 1. Breeding data for the Neophron pernocterus couple at Pollensa 1986-2005.

terme un recerca a les zones que semblaven aptes per a la nidificació, sense poder comprovar la reproducció. Del 2002 al 2005, es va prospectar més intensivament una zona concreta on s'hi produïen contactes i finalment el 5 setembre de 2005 es comprova la reproducció amb l'avistament d'un poll als penyals on es controlava la colla. Aquesta és la primera vegada que es confirma la reproducció amb èxit de l'espècie al Llevant de Mallorca.

Època pre-nupcial

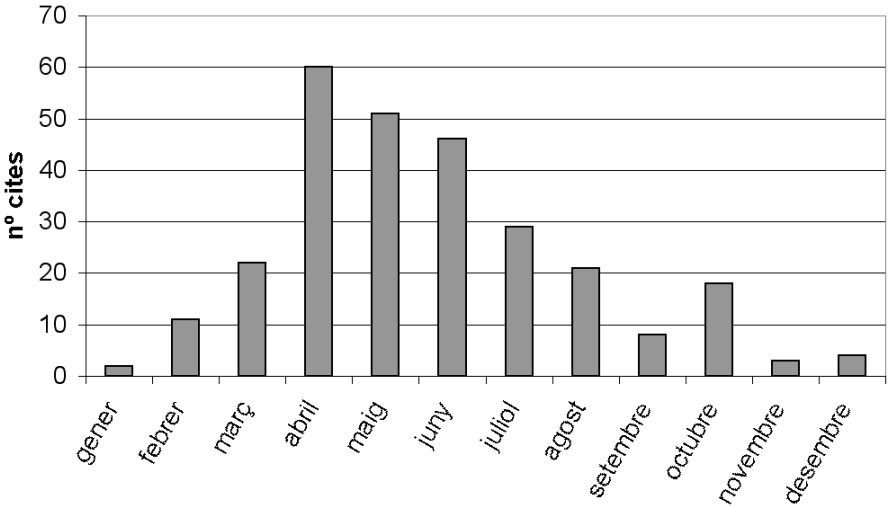
Segons Bergier (*in* DONAZAR, 1993) la migració pre-nupcial a la península Ibèrica es produeix a partir de març i fins a mitjan juny. A Mallorca les cites més primerenques de l'any calendari correspongueren als dies 22 de gener (2006) i 28 i 30 de gener (1994). Els registres s'incrementaren el febrer i març i tingueren els seus màxims anuals l'abril i maig (Gràfic 2). En aquests mesos l'esforç d'observació també es major pel fet de ser un temps favorable per veure migrants, especialment a les valls i talaies pollencines, força visitades pels ornitòlegs en aquesta època.

Dins el període 1986-2005 la major presència de l'espècie al període pre-

nupcial es va fer evident als llocs propers a les zones de cria, especialment a la zona de Pollença (Gràfic 3), però també a localitats allunyades d'aquestes. El PN de s'Albufera de Mallorca efectua registres diaris i sistemàtics d'aucells i és molt trespada tot l'any pels ornitòlegs. Crida l'atenció que les observacions d'aquesta localitat (17 en 20 anys) siguin totes dins el període pre-nupcial (febrer-maig). Una major presència durant aquesta època no voldria dir necessàriament que s'hagi donat un pas primaveral sobre l'illa, ja que podria tractar-se dels mateixos individus reproductors efectuant desplaçaments des de les zones de nidificació, susceptibles de ser confosos amb migrants.

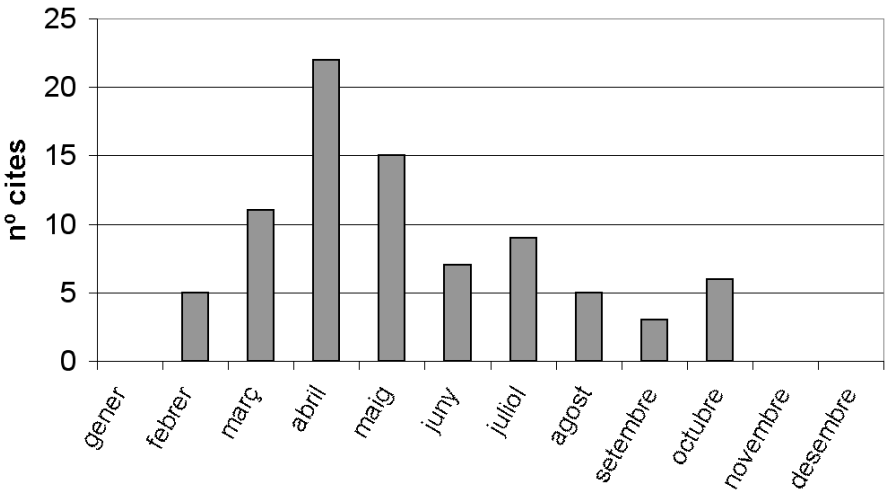
Època post-nupcial

Bernis (*in* DONAZAR, 1993) diu que el pas de tardor es dona de juliol a setembre, amb un màxim a finals d'agost i primers de setembre. A Mallorca no s'ha registrat cap any un increment de registres dins l'època post-nupcial, ans al contrari, s'aprecia una davallada d'aquests respecte als mesos anteriors (Gràfics 2 i 3). El 2005 es va visitar la zona de nidificació d'Artà en diverses ocasions la segona quinzena de setem-

Gràfic 2. Distribució al llarg de l'any de les cites de *Neophron pernocterus* a Mallorca i Cabrera registrades dins el període 1986-2005 (n=275).

Graph 2. Distribution during the year of *Neophron pernocterus* in Mallorca and Cabrera during the period 1986-2005 (n=275).

Gràfic 3. Distribució de les cites de *Neophron pernocterus* dins el municipi de Pollença (Mallorca) pel període 1986-2005 (n=111).

Graph 3. Distribution *Neophron pernocterus* sightings within the municipality of Pollensa (Mallorca) in the period 1986-2005 (n=111).

bre i no es va poder detectar ni la colla ni el poll observats les primeries del mes. Els pocs registres dins aquesta època suggereixen que el pas de tardor deu ser molt escàs o excepcional i sembla que alhora es produeix un abandonament de les zones de cria.

Període hivernal

Estudis realitzats a Menorca indiquen que alguns adults allunyats dels dormidors comunals abandonen els territoris de cria a finals d'estiu. Durant l'hivern desenvolupen les seves activitats diàries a zones pròximes als dormidors de l'illa. A finals de gener comencen a reocupar les àrees de cria (De Pablo, *com pers.*). A Mallorca mai s'ha citat cap dormidor i pel que fa a una possible hivernada només es coneixen 9 cites entre 1986 i 2005 (Taula 2). És possible que algunes d'aquestes observacions, especialment les de finals de gener, corresponguin realment a primeres arribades o acostaments d'adults a les zones de nidificació.

A part de les 7 observacions de 1989 i una de 1994, no s'han produït més avistaments de joves ni immadurs durant l'hivern en 20 anys, el que fa pensar que els exemplars nascuts a l'illa es dispersen fora d'aquesta.

Semblaria factible que els pocs reproductors mallorquins (2-4 exem-

plars) i els seus descendents puguin efectuar un desplaçament cap a Menorca per passar l'hivern entorn a aquests dormidors si això els reportés algun tipus d'avantatge, encara que aquest moviment necessitaria ser estudiat amb detall mitjançant tècniques de marcatge.

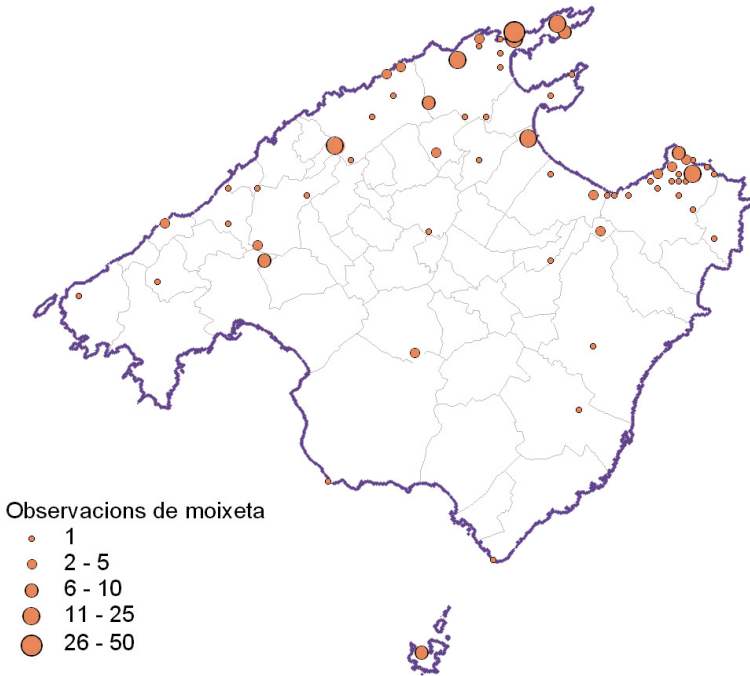
DISCUSSIÓ

La presència de la moixeta voltora a Mallorca els darrers 20 anys a partir de les observacions efectuades, presenta una distribució estacional força desigual. Els avistaments es comencen a produir el gener-febrer, augmenten a la primavera i es van fent escasses així com s'acosta el final del període de cria. Sembla que els territoris de nidificació són abandonats a finals d'estiu per adults i joves. Les poques observacions pròpiament hivernals suggereixen que la seva hivernada a Mallorca va ser excepcional. Aquesta presència/absència estacional no s'ajusta al patró migratori observat a la Península Ibèrica i mostraria més similitud amb els moviments interiors observats a Menorca.

Cal avaluar encara si la seva absència hivernal es deu a una vertadera migració de llarg abast o es tractaria més bé d'un moviment estratègic cap a Menorca, on la població és sedentària. El major nombre d'observacions al període pre-nupcial no indicaria necessària-

Nº exemplars	Lloc	Dates	Any
2 adults i immadur	Míner	8, 10 i 13 de novembre	1989
2 adults i immadur	Míner-Puig des Boix	18, 20, 21 i 22 de desembre	1989
1 immadur	Cúber	28 de gener	1994
2 adults	Míner	30 de gener	1994

Taula 2. Cites hivernals de *Neophron percnopterus* a Mallorca 1986-2004
Table 2. Winter sightings of *Neophron percnopterus* in Mallorca 1986-2004.

Mapa 1. Distribució de les observacions de moixeta voltонера a Mallorca i Cabrera dins el període 1986-2005. Elaboració: Toni Muñoz.

Map 1. Distribution of Egyptian vulture sightings in Mallorca and Cabrera during the period 1986-2005. Produced by: Toni Muñoz.

ment un pas sobre l'illa. De fet aquest increment es fa molt evident entorn als dos territoris de nidificació coneguts i és poc perceptible fora d'aquests. Dins el pas post-nupcial l'espècie és molt escassa fora dels territoris de cria el que fa pensar que es tracta d'un migrant molt rar a aquesta època.

Es desconeix la dispersió natal i les zones d'hivernada dels adults, però tot indica que aquestes es troben fora de l'illa.

AGRAÏMENTS

El recull de cites va ser iniciat fa anys per en Toni Muñoz, que també ha elaborat

el mapa i ha posat ordre informatitzant les dades. En Fèlix de Pablo ha revisat el text, ha compartit generosament els seus coneixements sobre l'espècie i ha estimulat la nostra curiositat per ella. En Miquel Àngel Lobo, em va acompanyar per terra i per mar a la recerca de les esquives moixetes d'Artà. N'Àlvaro Roman, na Carolina Encinas i l'equip del PNLL han compartit amb nosaltres la curolla i han posat quant tenien al nostre servei. En Joan Perelló "barrines" ha proporcionat observacions interessants ben igual que en Rafel Mas, na Gemma Carrasco, en Joan Miquel González i en Manolo Suárez.

Als aucellers que mantenen al dia les plaguetes de camp i les fan arribar any rera any als arxius del GOB.

BIBLIOGRAFIA

- BERNIS, F. Díez, P, M i TATO, J. 1958. Guión de la avifauna Balear,. *Ardeola*-Vol. IV. pag 46.
- D'AUSTRIA-TOSCANA, L.S. 1911. *Lo que sé de Miramar*.
- DE PABLO, F. 2001. Estatus del alimoche *Neophron percnopterus* en Menorca, Islas Baleares. *AOB*, 2000, vol 15. p 3-9. GOB 2000. Palma.
- DE PABLO, F. 2003. La situación del alimoche *Neophron percnopterus* en las Islas Baleares. *AOB*, 2002. Vol 17. p 53-57.
- DIETRICH *et al.* 2005. Annex II: *Estatus de l'avifauna balear*. *AOB*, vol 19. p 277-287.
- DONAZAR, J. A., 1993. *Los buitres ibéricos. Biología y conservación*. J. M. Reyero editor, Madrid. Pág 147. 256 pgs.
- HENRICI, P. 1927. Ornithologische Ergebnisse zwier Kurzer Reisen nach den Balearen und Pityusen. Bieträge zur Fortpflanzungbiol. *Der Vögel* 3.
- MAYOL, J. 1978. *Els Aucells de les Balears*. Ed. Moll. Palma de Mallorca.
- MUNN, P.W. 1931. The Birds of the Balearics Islands. By Captain P.W. Munn, F.Z.S., M.B.O.U., A.A.M.O.U. *Novitates Zoologicae* XXXVII. Pag- 96-97.
- MUNTANER, J. 1981. Le Statut des Rapaces Diurnes Nicheurs des Baleares. *Rapaces Méditerranées*, pag. 62-65. P N R Corse et CRO. Provence.
- REBASSA, M. MUNTANER, J. RAMIS, B. 2002. *Aus de les Illes Balears*. Ed Perifèrics.
- BANNERMAN, D.A. & BANNERMAN, W.M. 1983. *The Birds of the Balearic*. Croom Helm Ltd. London & Canberra.
- VIADA, C. i REBASSA, M. 1994. Reinstal·lació de la moixeta voltonera (*Neophron percnopterus*) com a nidificant a Mallorca. *AOB*, Vol 8 : pag. 45-47.

(*Rebut: 23.03.06; Acceptat: 05.04.06*)